

УДК 070(477)(09)

С. І. Кравченко – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри видавничої справи та редагування і журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки

Політичний портрет на шпальтах тижневика «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Варшава, 1932–1938)

Роботу виконано на кафедрі видавничої справи та редагування і журналістики ВНУ ім. Лесі Українки

У статті розглянуто портрети польських та українських політичних діячів, представлені на сторінках місячника «Biuletyn Polsko-Ukraiński»; проаналізовано підходи й засоби публіцистичного змалювання видатних особистостей.

Ключові слова: політичний портрет, польсько-українські відносини, державний діяч, прометейський рух.

Кравченко С. І. Политический портрет на страницах еженедельника «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Варшава, 1932–1938). В статье рассматриваются портреты польских и украинских политических деятелей, опубликованные на страницах ежемесячника «Biuletyn Polsko-Ukraiński», анализируются подходы и средства публицистического изображения известных личностей.

Ключевые слова: политический портрет, польско-украинские отношения, государственный деятель, прометейское движение.

Kravchenko S. I. Political Portrait on the Pages of Weekly Paper «Biuletyn Polish-Ukrainian» (Warsawa, 1932–1938). The article is about the political statesman, the approaches and means of publicist description famous personalities are analysed.

Key words: political portrait, polish-ukrainian relationship, statesmen, prometeist movements.

Постановка наукової проблеми та її значення. Місячник «Biuletyn Polsko-Ukraiński», який видавався у Варшаві в 30-ті рр. ХХ ст. представниками польського прометейського руху, мав на меті покращення польсько-українських відносин. Тому провідною темою видання була тема України в усій її багатоаспектності. Серед широкої палітри жанрів публіцистики, які друкувалися в часописі, вагоме місце займав портретний нарис.

Аналіз останніх досліджень із цієї теми. Деякі аспекти польсько-українського діалогу на шпальтах польських періодичних видань міжвоєнної доби висвітлювали у своїх працях українські науковці О. Веретюк, Н. Лисенко, О. Яручик та ін. Серед польських дослідників про це писали О. Гнатюк, А. Корнеєнко, К. Котинська й ін. Однак питання наповненості політичної публіцистики та жанрової палітри окремо не висвітлювалось.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Політичні портрети, які друкував бюлетень, знайомили читачів з українськими та польськими політичними діячами минулого й сьогодення, а також із політиками, від яких залежали польсько-українські відносинами та розв'язання українського питання в тодішній Польщі. Із польських діячів, про яких писали на шпальтах бюлетеня, були Ю. Пілсудський, Т. Голувка, Л. Василевський, В. Липинський, Г. Юзевський та ін. Із-поміж українських політиків найбільшу увагу видання приділило С. Петлюрі, М. Скрипнику, М. Грушевському, І. Мазепі, А. Шептицькому й ін.

Оскільки ідеологія бюлетеня виростала із політичних ідей Ю. Пілсудського та інспірованого ним прометейського руху, то з певністю можна стверджувати, що постаті маршалка присвячено найбільше публікацій. Більшість із них з'явилося вже після його смерті, починаючи з 1935 р.: «Про історичну правду імені Ю. Пілсудського», «Смерть Маршалка Пілсудського та українці», «Поховання Маршалка Пілсудського та українці», «По смерті вождя» (1935 рік), «Забута думка Ю. Пілсудського», «У першу річницю» (1936), «Петлюрівщина й пілсудскізм» (1937), «Ю. Пілсудський та прометейські ідеї» (1938).

Публікації «Про історичну правду імені Ю. Пілсудського», «Ю. Пілсудський та ідеї прометейзму» витримані в жанрі портрета, інші є відгуками на події, пов'язані з його смертю. Разом вони

формують цілісний образ вождя польського народу, який тоді мав неперевершений авторитет і належав до найбільш прихильних до України польських політиків. Статті «Смерть Маршалка Пілсудського та українці», «Поховання Маршалка Пілсудського та українці», «По смерті вождя» описують відгуки українського суспільства на смерть Пілсудського. Тут розглянуто публікації української періодики, оцінки його діяльності у вирішенні становища українців у Польщі. Особливу заслугу маршалка вбачали в його військовому союзі із С. Петлюрою, який мав на меті здобути незалежність Польщі та України, підкреслювали його толерантність, поміркованість, погляди на майбутнє України, спроби реалізувати ідею федеративної Польщі, роль у Київському поході й ін., цінували особисті якості польського вождя, серед яких, насамперед, сильна воля, незламність духу, патріотизм. «Замовкли погребові дзвони, тіло Вождя спочило на Вавелі, стаючи «рівним королям». Але Його дух буде жити вічно, навчаючи любити свою свободу і шанувати чужу. Той дух стане покровителем не тільки волі й могутності Речі Посполитої, але навчителем і проводирем усіх уярмлених народів, які борються із ганьбою та тягарем невольничого ярма», – писала редакція [14, 253].

Яскраві штрихи до портрета Ю. Пілсудського додала рецензія редактора В. Бончковського на книгу Вл. Грабовського «Ідея Польщі». Публіцист аналізував ідеологію Ю. Пілсудського – ідею вільної Польщі, «мілітарність» світогляду (уважав сильну армію життєвою необхідністю існування держави), зазначав його вирішальну роль у перемозі над більшовизмом і в переломі 1926 р., коли вдалося зрушити з мертвої точки «паралізований державний дух». Автор писав, що життя політика було значною мірою й самопожертвою [14, 481]. Основи ідеології Пілсудського розкрив В. Бончковський у статті «Петлюрівщина і пілсудскізм». Витоки світогляду маршалка він убачав у думках Вл. Студницького, його праці – джерела ідейного натхнення Ю. Пілсудського, найбільшого представника незалежницького чину. Письменник провів історичну аналогію між роллю Пілсудського й пілсудщини для Польщі та Петлюрою й петлюрівщиною в історичній долі України [1, 1–2].

Перу В. Бончковського належить і передова стаття «Ю. Пілсудський та ідеї прометейзму» (1938, № 20). Ішлося про погляди маршалка, що лягли в основу прометейського руху. Письменник обрав найкращий спосіб аргументації – фрагменти найважливіших праць, у яких політик поставав проникливим і мудрим мислителем. На сторінках бюлетеня Ю. Пілсудського показано ідеологом, політичним діячем, вождем польського народу. Відсутній біографічний аспект, помітна глорифікація образу. Однак із тих публікацій нічого не відомо про Пілсудського поза політикою, Пілсудського-людину.

Низку публікацій часопису присвячено сподвижнику Ю. Пілсудського Т. Голувці. «У першу річницю» – це текст-роздум, навіяний поминальним молебнем, у якому лише кілька штрихів до образу – «прометейський вогонь у великому серці», «завжди гарячий, завжди рухливий пан Тадеуш за життя», «прихильний до русинів» і т. под. Смерть Т. Голувки автор ставить в один ряд із вбивством Петлюри та Рамішвілі – п'ять куль у Парижі, шість куль у Трускавці. Автор бачить подібність стилю виконання й відзначає, що в кожному випадку стріляли в ідею, уособленням якої були ці люди. Петлюра став уособленням європейської України, Голувка – польсько-українського союзу. «Ошалілий ворог стріляв у невмирущу ідею польсько-українського союзу. Бо він добре знає про смертельну небезпеку тої ідеї для нього», – завершив свої роздуми автор [16, 8].

Риси портретного жанру більш витримані в публікації В. Бончковського «Тадеуш Голувко в українському питанні» (1932/33, № 3). Автор подав біографічні витоки зацікавлення Україною та становлення світогляду політика, показав втілення в його працях прометейської ідеології та ставлення до української проблеми. «Людина світлих поглядів, що усвідомлювала цілість великого українського питання; виразно розмежовував і поділяв два питання, дві проблеми – велику, першорядної ваги проблему незалежності України – сорокамільйонного народу, нащадка держави Св. Володимира, і другу проблему – справу польсько-українських стосунків на землях Східної Галичини. Вірний син своєї держави і народу в час формування його як політичного діяча Речі Посполитої, після 1926 року виростає до рівня найвищого державного мужа, який відчуває пульсуючу кров усього молодого здорового організму Польщі, Тадеуш Голувко реально наближається до питання українського народу в Польщі. Прагне узгодити своє безумовне позитивне і глибоке ставлення до всіх проявів життя і всіх інтенцій українців з постулатами польської держави», – писав В. Бончковський [2, 14]. Т. Голувка був одним із небагатьох поляків того часу, які захищали інтереси українців

у польському сеймі. Бончковський уважав, що він був одним із нечисленних політиків, які відчували назріваючі трагічні наслідки таких суспільних процесів на землях II Речі Посполитої, як саботаж, пацифікація та ін.

Риси зовнішності до портрета діяча додало повідомлення «Відкриття погруддя с. п. Т. Голувки в Сеймі» (1933, № 7). У фрагменті виступу прем'єра Януша Єндрєєвича вимальовується образ доброї, щирої людини, «з приємною посмішкою», «трохи задуманий», «з добрими ледь примруженими очима», «лагідний і доброзичливий погляд», «може погляд має щось подібне до Будди, який дивиться на нас із індійських скульптур», «поблажливість, ласка, розуміння, може щось подібне до усмішки вибачення» [11, 3].

«Сенсом його життя була боротьба за Польщу», – пише В. Бончковський у публікації «В річницю трагічної смерті». Здобуття незалежності краю дало поштовх до іншої битви – боротьби за свободу уярмлених народів східної Європи. «Справжній солдат свободи» – так називав його публіцист – стає в ряди прометейського руху, « гине в боях і бурях сучасного світу», щоб «закласти потужний фундамент, скріплений власною кров'ю, під репрезентовану ним ідею» [3, 2].

Кілька публікацій часопису присвячувалися постаті Л. Василевського – відомого знавця національних проблем у міжвоєнній Польщі, прихильника ідеології Ю. Пілсудського та прометейського руху. Рецензія «Нова книга Леона Василевського» (1933, № 24) підкреслювала енциклопедизм й авторитет діяча в справі національностей, а також висвітлювався доробок політика – перелік чотирьох десятків праць Л. Василевського польською, французькою, німецькою, чеською та російською мовами. Статті «Леон Василевський та українське суспільство», «Про Леона Василевського», «Леон Василевський у національних питаннях» показували його як політичного діяча, сподвижника й однодумця Ю. Пілсудського, фахівця справ національностей у Європі та світі.

Яскравим стилем викладу вирізняється студія видатного польського публіциста міжвоєнної доби Адольфа Бохенського під назвою «Український Моррас» (1933–1934, № 33, 34–35, 36), присвячена В. Липинському. Текст виходить за межі звичного знайомства з особистістю своїм масштабом і ґрунтовним аналізом політичних поглядів діяча. Письменник розглядає В. Липинського як політика, полишаючи осторонь його історіографічний здобуток. Зупиняючись на окремих етапах біографії, Бохенський прагне показати причини перетворення безсумнівного поляка на натхненного українського політика. Він пише: «Був поляком, став українцем, його втрата для польської культури була болісною, пам'ятною. Однак його роль серед сусіднього українського народу, здається, стала набагато більшою, ніж та, котра могла бути відіграна у нас... Характерним у всякому разі є те, що коли справжні українці по чоловічій і жіночій лініях, як, наприклад, ксьондз Александер Словіцький, дядько батька Липинського, були безперечними поляками, то саме він, нащадок чисто польської родини, став ідеологом і глашатаєм української ідеї» [4, 3].

Перехід або дослівно «асиміляція» В. Липинського видається А. Бохенському надзвичайно несподіваною, але цілком логічною. «Вплив Липинського на українську думку є набагато більшим за той, який він би міг навіть за найкращих умов мати на польську думку. Той вплив, який розвивався в напрямі позбавлення українського народу характерного для нього «inferiority complex» щодо західних народів і спирався на творчі, а не деструкційні історичні традиції, мусимо визнати за безперечно позитивний. Окрім того, піднесення рівня культури цього краю буде завжди вигідним для його сусідів, тому без гіркоти можемо спостерігати творчість шляхтича з Нюрської землі, ідеолога шляхетності та консерватизму в Україні», – пише автор [4, 4]. Він розглядає могутній потенціал політичної думки Липинського на тлі історії української політичної думки й політичних рухів XIX і поч. XX ст. Уважає найбільшим внеском політика новий підхід до української історії, нещадну критику наявних політичних доктрин і створення нової концепції України. Його історичні праці А. Бохенський назвав «сенсаційними».

Зіставлення В. Липинського із французьким політиком Шарлем Моррасом, яке винесене в назву, є ключовою тезою письменника. Моррас був в історії Франції фігурою багатогранною, але його зіставляє із Липинським в аспекті розвитку світового консерватизму. Ідеї Липинського Бохенський відносить до кращих здобутків світової політичної думки, захоплюється його відстороненістю від буденних політичних протистоянь, умінням бачити головне за щоденною мішурою дріб'язковості.

«Неможливо відмовити Липинському у великому інтелектуальному розмахові й безперечно нових комбінаціях думки. “Листи до братів-хліборобів” залишаться однією із найбільших пам’яток консервативної думки в Європі. Його роздуми про диктатуру, написані в 1921 році, іноді, здається, мають дивний присмак актуальності», – зазначав публіцист [4, 4].

Продовженням студії А. Бохенського стала публікація Д. Дорошенка «Вацлав Липинський (Кілька спогадів і зауважень)» (1934, № 9–10 (44–45)). Автор спирається на особисті спогади, розповіді самого В. Липинського, висловлювання із його праць та листів, спогади друзів і доводить, що витоками українофільства Липинського були шкільні та студентські роки, проведені в Луцьку, Житомирі, Києві. Це було захоплення українською історією, особливо козацьчиною, вплив друзів і наставників, історичні студії. Д. Дорошенко стверджує, що Липинський уважав спольщення української шляхти великою історичною помилкою, а головним її покликанням – духовну єдність із народом, «прагнення, щоб уся шляхетська верства (поміщицька) як така повернулася на місце проводиря українського народу і добивалася для України політичної незалежності як від Росії, так і від Польщі» [6, 3].

Із-поміж українських політиків найбільшою повагою та зацікавленням користувався в польському суспільстві С. Петлюра. Йому присвячена публікації «Симон Петлюра» (1935, № 22), «Ідея Петлюри та українське суспільство», «Спогади про Отамана Петлюру (Розмова з майором Леоном Князьолуцьким)», «Річниця смерті Симона Петлюри» (1936), «Політичний заповіт Симона Петлюри» (1937 № 35), «Дванадцята річниця» (1938, № 23) й ін. У статті «Симон Петлюра» розкривається значення політика в українській історії. Автор називав Петлюру «найвеличнішою постаттю, яку висунула українська революція». До головних заслуг перед народом відносив створення армії та державної традиції, присвяту життя визвольній боротьбі. До особистих якостей – безпощадність і безкомпромісність до ворогів, рішучість у труднощах. «Симон Петлюра власним життям давав приклад своїм співвітчизникам. Скромний і суворий, невибагливий і твердий – ця людина із сірими очима, в своїй шинелі та тяжких солдатських чоботах – репрезентувала боротьбистське покоління, була виразником того багатирського козацького духу, який випромінюють сторінки історії його народу. Не шукав почестей, не дбав про власну вигоду та особисту безпеку. Завжди на чолі своєї армії, однаковий на фронті і в тилу, навіть без зброї, лише з палкою в руці викликав запал і захоплення серед солдатів. Йшли у бій з його іменем на устах, з радістю за нього віддав би життя найпростіший солдат його армії», – зазначав автор [12, 250].

У статті «Політичний заповіт Симона Петлюри» перед нами постає передусім Петлюра-державник. Текст написаний у формі рецензії на книгу С. Петлюри «Завдання української військової літератури», яка вийшла у Варшаві у видавництві «Варяг». Автор підкреслив, що книга презентує ідею, символом якої був Петлюра, «синтезою української незалежницької ідеології», «вказівкою реальних шляхів відбудови української держави», «політичним заповітом Вождя», зазначав схожість багатьох думок Петлюри із державницькою ідеєю Пілсудського. Мудрість Петлюри – військового керівника та мислителя – убачав у розумінні неприпустимості використання армії в боротьбі політичних груп чи партій за владу, в усвідомленні оборонної ролі армії в державі та необхідності пошуку союзників для зміцнення геополітичного становища країни. Петлюра говорив про створення союзів із країнами споріднених політичних й економічних зацікавлень, про дотримання спадкоємності влади та сталості військового керівництва, виховання військового духу в армії та в народі [13, 396–397].

Стаття Ф. Захори «Дванадцята річниця» (1938, № 23), присвячена річниці загибелі Головного отамана. У ній він оцінюється як військовий командувач, вождь, політик, дипломат, ідеолог і вихователь українського народу, патріот. Текст супроводжували світлини вулиці, де був убитий Петлюра, кімнати, де він жив. Публіцист убачав найбільшу історичну роль С. Петлюри в «подоланні одвічної, злої традиції» польсько-українського протистояння, маючи на увазі союз із Ю. Пілсудським 1920 р. [17, 243].

У 1933 р. Е. Карк (псевдонім Є. Маланюка) представив польським читачам політичний портрет М. Грушевського. Поштовхом до появи тексту стала трагічна інформація з України про процес, пов’язаний із СБУ, та відкликання Грушевського із Києва до Москви. «Безумовно відірваність від світу (заборона листування), неможливість наукової праці, нарешті перебування в темному великому

підвалі та систематичне голодування – призвели до фатальних наслідків. Спочатку він захворів на цингу. Пізніше моральні та фізичні страждання призвели до того, що осліп», – пише С. Маланюк у вступі [10, 2]. Відзначаючи політичну діяльність першого президента, письменник оцінив її досить побіжно й невисоко. Він уважав його політичні погляди «надто поміркованими і трохи за-теоретичними». Найбільшу роль в українській культурі письменник відводить Грушевському-науковцю, Грушевському-історику. Його доробок ученого він називає «одним із найбільш імпонуючих в історії науки» [10, 3]. Маланюк уважав повернення М. Грушевського з еміграції в радянську Україну безглуздом, оскільки це не вплинуло на трагічну долю українського народу, а призвело до страждань і передчасної смерті. «Історію України-Русі» поряд з «Історією української літератури» він відносить до монументальних праць у спадщині Грушевського. Особливу заслугу вченого бачить в обґрунтуванні концепції органічного безперервного історичного розвитку українського народу від IV століття до сьогодення. Текст доповнив портрет М. Грушевського із логотипом його особистого підпису.

Повідомлення про самогубство українського радянського політичного діяча М. Скрипника спричинило появу двох публікацій, підписаних криптонімом НІ. Ї. Перша публікація, коротка, стисла й категорична. У ній автор називає політика «по-ренегатськи відданим Росії і її соціалістичній партії» [7, 9]. Коротко оповідає його життєвий шлях та обставини самогубства. Друга публікація розлога, об'ємна. У ній більше інформації, роздумів над долею більшовика, політика й просто людини. Тут автор розмірковує над причинами самогубства, оцінює його діяльність як політика, члена більшовицької партії, розглядає суперечки та протистояння довкола нього. У першому тексті автор перераховував тільки втрати української культури, до яких був причетним політик, у другому той самий автор зазначав його заслуги як співтворця Конституції України, ініціатора україномовного судочинства, упорядкування правопису, захисника українізації тощо. Утім звинувачував його в причетності до знищення петлюрівщини, хвильовізму, єфремовщини й ін. Публіцист, використовуючи метафору терезів, пише: «Минуть літа, усе заспокоїться, усе вийде на нормальні шляхи й український історик у Києві буде мати можливість безсторонньо, об'єктивно придивитися до цієї постаті. Візьме в свої руки терези, на шальку покладе всі злі вчинки Скрипника. Шалька впаде низько до землі. На другу шальку кине маленьку сталеву кульку револьвера, яка, дзвінко падаючи на пусту шальку, переважить шальку, наповнену провинами. І тоді, здається, в приміщенні – не ВУАН, а Української академії наук, у будові, очищеній від усього, що стільки років засмічувало, на стіні залишиться портрет члена Академії Миколи Скрипника» [8, 6].

Серед політичних діячів тодішньої Галичини особливою пошаною в колективі бюлетеня користувався митрополит А. Шептицький. У 1935 р. (№ 30 (117)) з нагоди його 70-річчя надруковано статтю «У 70-ту річницю народження кс. Митрополита Шептицького» та інтерв'ю «Кс. Митрополит Андрій Шептицький про “Biuletyn Polsko-Ukraiński”». Оминаючи подробиці біографії, невідомий автор розглянув значення цієї великої людини в українському суспільстві, називав його «індивідуальністю непересічного виміру». Відзначаючи велетенський внесок митрополита в розвиток української культури – опіка бібліотек, музеїв, госпіталів, шкіл й т. ін., журналіст детальніше зупинився на політичному аспекті цієї постаті, який, на його думку, є важливим для поляків. Автор намагався своїми аргументами розвіяти міф про неприхильність А. Шептицького до поляків та польської держави, переконати в помилковості таких думок і довести протилежне. Навівши приклади самостійних політичних дій митрополита, публіцист показав, що всі вони були спрямовані на порозуміння, залагодження конфліктів, несення культури костьолу на схід. Саме за це він був засланий царською владою вглиб Росії. А. Шептицький своїм життям та діяльністю здобув величезний авторитет серед українців і той моральний скарб є його найбільшою винагородою. Автор тексту стверджував, що саме цей скарб Польща повинна використати для розв'язання українського питання на землях II Речі Посполитої. Зі свого боку, відповідаючи на запитання журналіста про роль тижневика, А. Шептицький сказав: «Вважаю, що місія, яку виконує “Biuletyn Polsko-Ukraiński” нова, світла і відповідальна перед історією. Я переконаний, що ця праця нелегка – відверто кажучи – особливо зараз, коли правду не дуже люблять і неохоче слухають» [9, 333].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Автори видання використовували різні шаблони для змалювання політичних особистостей: огляд, ювілейна стаття, біографія, інтерв'ю, рецензія та ін. Політичний портрет мав на меті пізнати людину-політика. Критерієм відбору постатей

були світогляд та місце в польській або українській історії. Прагнули представити, передусім, діячів прометейського руху, які втілювали ідеї визволення України й польсько-українського союзу. Біографічні відомості подавалися досить лаконічно, увага концентрувалась на політичній діяльності та ролі в історії. Особливою пошаною наділені Ю. Пілсудський і його однодумці.

Портрети українських політиків більш розлогі, детальні, різноаспектні. Вони розглядалися цілісно: життєвий шлях, світоглядні принципи, політичні симпатії, роль в українському суспільстві, ставлення до польсько-українських відносин (наприклад Симон Петлюра). Серед радянських політиків традиційно розповідали про жертви тоталітарного режиму (М. Хвильовий, М. Грушевський). Завжди, навіть при висвітленні якогось одного аспекту діяльності політика, особистість поставала цілісно. Автори прагнули показати витоки ідей, поглядів, причини вчинків. Безумовною складовою частиною майже всіх текстів було суспільно-історичне тло, без якого неможливо пізнати особистість політика.

Список використаної літератури

1. Bączkowski W. Petlurowstwo a piłsudskizm / W. Bączkowski // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1937. – № 9–10. – S. 1–2.
2. Bączkowski W. Tadeusz Hołówko w kwestji ukraińskiej / W. Bączkowski // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1932/33. – № 3. – S. 14.
3. Bączkowski W. W rocznicę tragicznej śmierci / W. Bączkowski // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 18. – S. 2.
4. Bocheński A. Ukraiński Maurras / A. Bocheński // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 33. – S. 3.
5. Bocheński A. Ukraiński Maurras / A. Bocheński // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 34–35. – S. 4.
6. Doroszenko D. Waclaw Lipiński (Kilka wspomnień i uwag) / D. Doroszenko // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – № 9 (44). – S. 3.
7. Hl. Ł. Mikołaj Skrypyk (1872–1933) / Ł. Hl. // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 11. – S. 9.
8. Hl. Ł. Mikołaj Skrypyk / Ł. Hl. // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 12. – S. 6.
9. J. E. Ks. Metropolita Andrzej Szeptycki o «Biuletynie Polsko-Ukraińskim» / E. J. // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1935. – № 30 (117). – S. 333.
10. Kark E. Michał Hruszewskyj / E. Kark // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1933. – № 21. – S. 2.
11. Odsłonięcie popiersia ś.p. T. Hołówki w Sejmie // Biuletyn Polsko-Ukraińskio. – 1933. – № 7. – S. 3.
12. Symon Petlura // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1935. – № 22 (109). – S. 250.
13. Testament polityczny Symona Petlury // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1937. – № 35 (226). – S. 396–397.
14. Śmierć Marszałka Piłsudskiego a Ukraińcy // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1935. – № 22. – S. 253.
15. W. B. «Idea Polski» // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1935. – № 46. – S. 481.
16. W pierwszą rocznicę 29.VIII.1931 – 29.VIII.1932 // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1932. – № 1.
17. Zahora F. Dwunasta rocznica / F. Zahora // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1938. – № 23 (262). – S. 243.

Статтю подано до редколегії
29.02.2012 р.

УДК 82.091

І. В. Куницька – аспірант Волинського національного університету імені Лесі Українки

Жанрова своєрідність експресіоністського роману

*Роботу виконано на кафедрі теорії літератури
та зарубіжної літератури ВНУ ім. Лесі Українки*

У статті розглянуто питання виділення серед форм модерністського епосу першої половини ХХ ст. жанрової форми експресіоністського роману (на прикладах творів української та зарубіжної літератури), виділено жанрові константи.

Ключові слова: жанр, жанровий різновид, модерністський роман, експресіоністський роман, жанрова константа.